

Aikamatka erämaahan - Evon metsäopiston kirjastoa etsimässä

Viikin tiedekirjastolla on aihetta juhlaan: sen vanhimman edeltäjäkirjaston, Metsäkirjaston, kokoelmat alkoivat karttua jo 147 vuotta sitten. Viikin tiedekirjaston perustamisesta on kulunut 10 vuotta.

ANNI CORONAE
1862-2009

Viikin tiedekirjasto muodostettiin alkuvaiheessa neljästä kirjastosta. Vuonna 1999 Maatalouskirjasto (1930-1999), Luonnontieteiden kirjasto (1899-1999) ja Biokeskuksen kirjasto (1995-1999) muuttivat Metsäkirjaston ohella Viikin Infokeskus Koronaan. Eläinlääketieteellisen tiedekunnan kirjasto (1892-2004) yhdistyi tiedekirjastoon viisi vuotta myöhemmin.

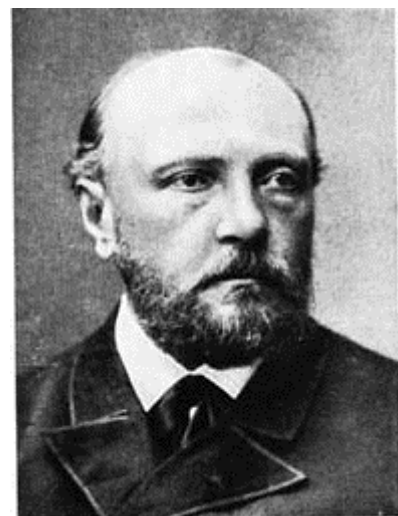
Vuonna 2005 edellä luetellut kirjastot olivat saman katon alla Infokeskuksessa. Lisäksi Viikin tiedekirjasto on kasvanut Viikin kampuksen laitoskirjastojen aineistoilla sekä matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan eläintieteen, kasvitieteen ja eläinfysiologian laitosten kirjastojen aineistoilla.

Verkkarissa ilmestyvissä kirjoituksissa, joista tämä on sarjan toinen osa, kerrotaan Viikin tiedekirjastoon ja sen historiaan liittyvistä aiheista. Lähdeaineistojen sivuja silmäillessä tiedekirjaston historian alkupiste, vuosi 1862 alkoi kiinnostaa lähemmin. Mitä tuolloin oikeastaan tapahtui? Millaisissa oloissa vanhin edeltäjäkirjasto alkoi kehittyä ja mikä oli Evon metsäopisto?

Metsäkirjaston perustamisen katsotaan tapahtuneen samalla kun Evon metsäopisto monien vaiheiden jälkeen aloitti virallisen toimintansa 1.3.1862.

Metsätieteellisen kirjaston syntysijoilla

Tätä artikkelia varten tutustuin Suomen metsäopetuksen varhaisvaiheisiin Evolla. Käyttämissäni lähteissä oli niukasti mainintoja nimenomaan metsäopiston kirjastosta. Niistä välittyi elävä kuva Lammin pitäjän erämaahan pitkien valmisteluvaiheiden jälkeen perustetusta sisäoppilaitoksesta, jonka historia kehystää myös kirjaston syntyä ja sen olosuhteita. Metsäopiston toiminnan käynnistyttyä virallisesti vuonna 1862 ei mennyt kauankaan, kun opisto jo suljettiin vuosiksi 1866-1874. Alkuvuosina (vuoteen

1870 asti) opiston johtajana toimi insinööri-everstiluutnantti **Jakob Henrik Alexander af Forselles** (1820-1896) ja metsätieteen lehtorina **Anton Gabriel Blomqvist** (1836-1904) (kuvassa oikealla).

Metsäopiston historiaa käsittelevissä lähteissä kuvaillaan havainnollisesti metsäopiston moninaista, aluksi puutteellista, mutta vähitellen kohentuvaa rakennuskantaa, sen ympäristön luontoa, opiskelijoiden elämää ja opettajia. Kertomusten pääosassa on nuorten miesten opintoihin liittyvä ulkoilmaelämä metsissä, retkeilyt, metsästys- ja hiihtoretket ja sisäoppilaitoksen vapaa-ajan viettoon kuuluneet, toveripiirissä vietetyt tuokiot.

A.K. Cajanderin mukaan vuodelta 1861 löytyy maininta, että opistoa varten tuli rakentaa mm. ”ravintolarakennus, jossa oli opetushuone, kirjasto, kansliahuone, ruokasali, tarjoiluhuone (buffet) ja kyökki”. Alkuperäisiin rakennuksiin kuuluivat myös oppilasrakennus (”pitkä pytinki”) ja leipomo- ja pesutuparakennus. **A. Benj. Helander** mainitsee, että laboratoriorakennusta olisi tarvittu ja että oppikirjoista ja tiloista oli puutetta. Lehtori, sittemmin opiston johtaja A.G. Blomqvist asui aluksi mm. leipomo- ja pesutuvan ullakolla. Vuonna 1865 valmistui kolme rakennusta: oppisalirakennus, laboratoriorakennus ja talo opiston johtajan käyttöön. Ennen mainittua vuotta luennot pidettiin ravintolarakennuksessa.

Opiston sijainti oli aluksi hyvin eristäytynyt eikä sen toiminnan keskeytyminen tiennyt hyvää vaikeissa oloissa aloitetulle metsäopetukselle ja sen kehittämiseksi. Vuonna 1870 A.G. Blomqvist vastaanotti metsäopiston v.t. johtajan toimen ja toiminta käynnistyi hänen johdolla uudelleen. Metsäopiston aloittaessa opettajia oli olosuhteisiin katsoen riittävästi, mutta vuonna 1874 vahvistetun uuden ohjesäännön mukaan opistossa ei enää ollut lehtoreita, vain johtaja, opettaja ja metsänhoitaja, jonka tuli osallistua opetustehtäviin.

Opiston johtajaksi nimitettiin vuonna 1874 ”Suomen metsänhoidon isäksi” myöhemmin mainittu A.G. Blomqvist. Opettajan virkaa oli alusta asti hoitanut metsänhoitaja **Carl Anders Johan Nyberg** (1839-1897) (kuvassa vasemmalla), jonka tehtäviin kuului myös kirjastonhoito. A. Benj. Helander kertoo, että Evon uuden vaiheen käynnistyttyä Nyberg asui ravintolarakennuksessa. Siinä hänellä oli hallussaan neljä huonetta ja keittiö yhden huoneen toimiessa kirjastona ja postikonttorina. C. A. J. Nybergiin palaan seuraavassa luvussa.

Evon metsäopiston kirjastotoimintaa ja 1800-luvun jälkipuoliskon varhaiset kollegat

A. G. Blomqvistin isä oli Helsingin yliopiston oppihistorian professori ja

kirjastonhoitaja **Alexander Blomqvist**, joka kuoli Anton Gabrielin ollessa vain 12-vuotias. Valmistuttuaan ylioppilaaksi Blomqvist opiskeli ensin luonnontieteitä, mutta jätti yliopiston ja siirtyi maanmittausopintojen pariin. Tätä kautta hän kiinnostui metsänhoidon opiskelusta ja matkusti vuonna 1857 Saksaan, Tharandtin metsäopistoon.

Jo ennen Evon metsäopiston virallista avaamista Blomqvist opetti siellä yksityisesti joukkoa nuoria miehiä. He olivat ensimmäiset Suomessa valmistuneet metsänhoitajat ja heihin kuului myös jo mainittu C. A. J. Nyberg. Vuonna 1897 A. G. Blomqvist sai filosofian kunniatohtorin arvon. Kuusi vuotta myöhemmin, 1903, Blomqvist vetäytyi eläkkeelle ja kuoli seuraavan vuoden keväällä.

A. Benj. Helanderin Blomqvist-elämäkerrasta saamme tietää, että Evon metsäopiston uudelleen avaamista valmistellessaan, vuonna 1873, Blomqvist pyytää määrärahaa kirjallisuuden hankkimiseksi opistoon, sillä mm. tärkeimpien aikakauskirjojen saapuminen on toimintakatkoksen aikana loppunut. Helanderin mukaan kirjasto jäi varojen puutteessa vähäiseksi, ”mutta kun Blomqvist tarkkaan seurasi aikaansa, osasi hän Evolle hankkia ja valikoida kirjaston, jossa oli paljon arvokasta ja joka teki uusien tutkimusten seuraamisen mahdolliseksi”.

Vuonna 1891 Blomqvist ilmoittaa, että hän on saanut ostetuksi opistolle muutamia arvokkaita teoksia, joiden tekijöinä mainitaan Duhamel du Monceau, Hanns Carl von Carlowitz, Georg Ludwig Hartig ja Heinrich Cotta. Blomqvist kokosi opistoon vähitellen myös runsaasti luonnontieteellisiä ja teknologisia kokoelmia.

C. A. J. Nyberg oli siis kuulunut Blomqvistin ensimmäisten oppilaitten joukkoon. Nämä yksityisoppilaat suorittivat tutkintonsa maanmittaushallituksessa, missä Nyberg oli aiemmin toiminut piirtäjänä. Valmistuttuaan metsänhoitajaksi hänet nimitettiin vuonna 1861 Evolle piirustuksenopettajaksi. Etenkin karttojen piirtäminen oli tärkeä taito tuleville metsänhoitajille. Nybergin tehtäviin kuului myös koulun sihteerinä ja kirjastonhoitajana toimiminen sekä postitoimiston hoito.

Helanderin mukaan ”Nyberg oli kunnon mies, huolellinen ja ahkera.” Hänen sanotaan olleen hyvä kartanpiirtäjä. Kun opetustoiminta Evolla vuonna 1874 alkoi uudelleen, Nybergin hallussa olleen viran opetusvelvollisuuteen sisältyi piirustuksen ohella maanmittausoppi, maanviljelysoppi ja myöhemmin osa ns. arvioimisoppia. Hän johti oppilaiden kesäisiä harjoitustöitä ja toimi niissä Blomqvistin apulaisena. Evon metsäopiston opettajantoimesta hän sanoutui irti vuonna 1883. Samana vuonna hänet nimitettiin rautatiehallituksen rahastonhoitajaksi.

Suomen metsänhoitajien matriikkelista, joka kattaa vuodet 1851-1931, käy ilmi, että C. A. J. Nyberg oli syntynyt Heinolassa. Hänen vanhempansa olivat postilaitoksen konttoristi **Hans Henrik Nyberg** ja **Maria Gustafva Molander**. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Biografiakeskuksen SKS:n jäsentietokannasta Nyberg löytyy nimellä Kaarle And. Johan (Karl Anders

Johan) Nyberg. Ammattina mainitaan kassööri ja myöhempinä nimikkeinä sotakamreeri, kasööri ja metsänhoitaja. Hän on liittynyt SKS:n jäseneksi vuonna 1888, jolloin hän jo oli rautatiehallituksen palveluksessa.

Edellä on kerrottu kaikki käyttämissäni lähteissä esiintyneet viittaukset Nybergin kirjastonhoitajan tehtäviin, mikä on äärimmäisen vähän. Lähteitteni perusteella voidaan nimetä Viikin tiedekirjaston henkilökunnan varhaisimmiksi kollegoiksi metsänhoitajat A.G. Blomqvist ja C. A. J. Nyberg.

Vuonna 1907 maamme korkein metsäopetus liitettiin Keisarillisen Aleksanterin yliopiston filosofisen tiedekunnan maaviljelystaloudelliseen osastoon. Opetus alkoi syksyllä 1908 Kirkkokatu 4:ssä. Evon kirjasto siirrettiin opiston muun irtaimiston kanssa samoihin tiloihin. Rehtorin kertomuksesta 1908-1911 käy ilmi, että Metsätieteellisen laitoksen kirjastossa oli noihin aikoihin n. 5000 numeroa. Evon kokoelmaan kuuluneet teokset ovat nyt Viikin tiedekirjastossa.

Lähteet

- A. K. Cajander: Evon metsäopiston alkuajat. Teoksessa: Evon muistoja – Evois minnen : 1.III 1862 - 1.III 1912. [Toimittanut: Metsämiesyhdistys] S. 7-27. Helsinki 1912.
- A. Benj. Helander: Anton Gabriel Blomqvist ja hänen aikalaisensa. Helsinki 1936. Acta forestalia Fennica 43.2.
- Annikki Karjalainen: Metsätiedon virrat: puista metsäksi. Helsinki 1996.
- Matti Leikola: Kirjojen ja tutkimusten metsä : juhlanäyttely : Suomen Metsätieteellinen Seura 80 vuotta. Helsingin yliopiston metsäkirjaston julkaisuja; 3. Helsinki 1989. Luettavissa myös verkossa: <http://hdl.handle.net/1975/87>
- SKS Biografiakeskus, SKS:n jäsentietokanta: <http://www.kansallisbiografia.fi/jasenet/>
- Suomen metsänhoitajat 1851-1931. – Finlands forstmästare 1851-1931. Julkaisija Suomen Metsänhoitajaliitto. Helsinki 1931.

Teksti:

*Eeva-Liisa Viitala
Tietoasiantuntija
Viikin tiedekirjasto*

Kuvat:

*Kuvat ovat teoksesta
A. Benj. Helander: Anton Gabriel Blomqvist ja hänen aikalaisensa.
Helsinki 1936 Acta forestalia Fennica 43.2.*